

CRNA GORA
SKUPŠTINA

Odbor za ljudska prava i slobode

Broj: 00-63-8/21-58/

Podgorica, 22. decembar 2021. godine

Povodom razmatranja Informacije o zastupljenosti manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u organima lokalne samouprave, privrednim društvima i javnim ustanovama čiji je osnivač Glavni grad, Prijestonica ili Opština, Odbor za ljudska prava i slobode sa 15. sjednice, održane 3. novembra 2021. godine, podnosi

I Z V J E Š T A J
O RAZMATRANJU INFORMACIJE O ZASTUPLJENOSTI MANJINSKIH NARODA I
DRUGIH MANJINSKIH NACIONALNIH ZAJEDNICA U ORGANIMA LOKALNE
SAMOUPRAVE, PRIVREDNIM DRUŠTVIMA I JAVNIM USTANOVAMA ČIJI JE OSNIVAČ
GLAVNI GRAD, PRIJESTONICA ILI OPŠTINA

Odbor za ljudska prava i slobode je u okviru kontrolne i nadzorne uloge Parlamenta, u skladu sa članom 68 Poslovnika Skupštine Crne Gore, na 15. sjednici, održanoj 3. novembra 2021. godine razmotrio Informaciju o zastupljenosti manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u organima lokalne samouprave, privrednim društvima i javnim ustanovama čiji je osnivač Glavni grad, Prijestonica ili Opština.

Polazeći od navoda u **Izveštaju Evropske komisije o Crnoj Gori za 2021. godinu**: „Što se tiče zaštite manjina, podzakonski akti i institucionalni mehanizmi za unapređenje i zaštitu prava pripadnika manjina nisu dovoljno sprovedeni. Pravni okvir za savjete manjina tek treba da se revidira i ostaje da se obezbijedi jednaka zastupljenost svih manjina u parlamentu. Većina aktivnosti u oblasti zapošljavanja u okviru Strategije manjinske politike za period 2019-2023. godine i Akcionog plana za 2020. godinu odložena je za 2021. zbog pandemije kovida-19. Treba dati veću odgovornost za učinkovitiju primjenu antidiskriminacijske i multietničke politike na lokalnom nivou. Izazovi koji se tiču praćenja i ocjene raspodjele sredstava od strane Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava tek treba da se riješe. U 2020. godini, Zaštitnik ljudskih prava i sloboda je obradio 19 slučajeva diskriminacije manjina po pitanju rada i zapošljavanja, nedovoljne zastupljenosti u javnim vlastima, obrazovanja i kulturnog, jezičkog i vjerskog identiteta. Nedavni slučajevi govora mržnje, napada i diskriminacije nacionalnih manjina predstavljaju zabrinjavajući trend.

Strategija za inkluziju **Roma i Egipćana** za period 2021-2025. godine usvojena je septembra 2021. godine. Cilj Strategije je da se uskladi sa Strateškim okvirom Evropske unije za jednakost, inkluziju i učešće Roma za period 2020-2030. godina, kao i da se po prvi put posveti posebna pažnja anticiganizmu. Izazovi i dalje postoje u oblasti sprovođenja zaključaka romskog seminara iz 2018. i obaveza iz Poznanjske deklaracije iz 2019. godine, kao i preporuka međunarodnih nadzornih tijela, kao što su UN, Evropska komisija za borbu protiv rasizma i netolerancije (ECRI) i Odbor stručnjaka za Evropsku povelju o regionalnim i manjinskim jezicima. Vlada je u 2020. godini izdvojila 136.000 evra za 14 projekata organizacija građanskog društva o zaštiti i unapređenju prava Roma i Egipćana. Kroz Regionalni stambeni program obezbijedene su dodatne 233 stambene jedinice za više od 1.000 lica raseljenih i interno raseljenih Roma u Podgorici, Nikšiću i Beranama. Oko 190 romskih porodica u primorskim opštinama je pod prijetnjom iseljenja zbog privatizacije zemljišta na kome žive. Romi i Egipćani nisu prepoznati kao posebna kategorija među drugim ranjivim ili socijalno ugroženim grupama u kontekstu iseljenja. Ne postoje izdvojeni podaci o zahtjevima za legalizaciju objekata koje su podnijeli Romi.

Stopa upisa učenika romske i egipćanske populacije u osnovne škole se smanjila, sa upisanih 1.793 romske djece u školskoj godini 2020/2021 (929 dječaka i 864 djevojčice), u poređenju sa 1.803 romske i egipćanske djece u osnovnim školama u školskoj godini 2019/2020. Postoji blagi porast broja učenika srednjih škola i to za 174 djece (101 dječak i 73 djevojčice; 142 djece u školskoj godini 2019/2020) i za 224 djece u vrtićima (106 dječaka i 118 djevojčica). Broj studenata na univerzitetu je 17 (šest muškaraca i devet žena). Trenutno je 22 prosvjetna posrednika

za Rome i Egipćane zapošljeno u sedam opština i plaća ih Vlada. Međutim, prosvjetni posrednici za Rome se mogu angažovati samo u školama koje pohađa najmanje 70 romske djece, a od 22 prosvjetna posrednika samo njih 11 su Romi. Učenici srednjih škola romske i egipćanske populacije i studenti romske populacije dobijaju stipendiju. U cilju unapređenja kvaliteta obrazovanja Roma u okviru projekta je angažovano 47 mentora za rad sa 169 Roma završnih razreda osnovne škole i 48 mentora za 157 Roma u srednjim školama. Ne postoje zvanični podaci o ukupnom broju romske djece koja bi trebalo da pohađaju školu. Prilikom upisa, vodi se računa o određenom dijelu grada u kome djeca žive, što može da dovede do odvajanja romske dece. Napuštanje školovanja u osnovnim školama je smanjeno, ali je kvalitet obrazovanja romske djece i dalje zabrinjavajući, što je dodatno pogoršano usljed pandemije kovida-19, kada su romskoj djeci u okviru projekta uglavnom samo pomagale međunarodne organizacije u smislu opreme i alata za učenje.

Nema podataka o obuhvatu romske i egipćanske djece u okviru redovnih kampanja vakcinacije. Postoji potreba za programima edukacije roditelja o reproduktivnom zdravlju i planiranju porodice, kao i za povećanjem broja zdravstvenih posrednika za Rome. Trenutno su tri zdravstvena posrednika za Rome i Egipćane stalno zapošljena u Ministarstvu zdravlja. Predviđeno je da 2021. i 2022. godine bude angažovano još 40 posrednika za Rome i Egipćane u okviru zdravstva, prosvjete i socijalne zaštite kroz projekte na određeno vrijeme. Oni će morati da budu potpuno uključeni u sistem sa ugovorima na neodređeno. Koordinaciono tijelo za praćenje primjene protokola o postupanju sa djecom uključenom u život i rad na ulici formirano je u Ministarstvu unutrašnjih poslova u februaru 2020. godine, ali nijesu prijavljeni konkretni rezultati. Još uvijek nema dokaza da se dječje prosjačenje i dječji brakovi rješavaju na sistemski način.

Od decembra 2020. godine u evidenciji Zavoda za zapošljavanje bilo je 996 nezaposlenih Roma i Egipćana, što predstavlja 2% svih registrovanih nezaposlenih osoba u Crnoj Gori. Oko 95 % svih registrovanih nezaposlenih Roma posjeduje najmanji nivo obrazovanja. Oko 50 Roma i Egipćana je bilo zaposleno na kraći period na sezonskim poslovima tokom cijele 2020. godine. Nivo zaposlenosti Roma i Egipćana sa diplomom srednje škole je i dalje nizak. Mjere koje primjenjuje Zavod za zapošljavanje ili opštine nijesu održive i ne rješavaju probleme dugotrajne nezaposlenosti Roma. Subvencije za zapošljavanje Roma nijesu obnovljene, što stvara još jednu barijeru za zapošljavanje Roma. Diskriminacija je često prepreka za zapošljavanje, kao i ograničena funkcionalna pismenost velikog broja Roma koji traže zaposlenje.“ (str. 36 i 37 Izvještaja Evropske komisije o Crnoj Gori za 2021. godinu),

Odbor je razmatranjem Informacije o zastupljenosti manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u organima lokalne samouprave, privrednim društvima i javnim ustanovama čiji je osnivač Glavni grad, Prijestonica ili Opština, **realizovao 26. aktivnost**, utvrđenu **Planom aktivnosti Odbora za ljudska prava i slobode za 2021. godinu**.

Uvodno obrazloženje o Informaciji o zastupljenosti manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u organima lokalne samouprave, privrednim društvima i javnim ustanovama čiji je osnivač Glavni grad, Prijestonica ili Opština dao je državni sekretar Ministarstva pravde, ljudskih i manjinskih prava mr Bojan Božović koji je informisao o sledećem:

- da su Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i Uprava za kadrove u julu 2019. godine inicirali sprovođenje istraživanja u cilju prikupljanja podataka za izradu ove Informacije;

- da su važećim zakonskim rješenjima stvorene pretpostavke za dobijanje relevantnih i pouzdanih podataka o nacionalnoj strukturi državnih službenika i namještenika, jer Uprava za kadrove, u skladu sa članom 151 Zakona o državnim službenicima i namještenicima, vodi Centralnu kadrovsku evidenciju o državnim službenicima i namještenicima koja, između ostalog, obuhvata i podatke o ličnosti, čime je obezbijedena obaveza vođenja kadrovske evidencije koja sadrži i podatke o manjinskom aspektu zaposlenih;

- da su tadašnje Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i Uprava za kadrove utvrdili upitnike za sprovođenje istraživanja i iste u drugoj polovini 2019. dostavili koordinatorima iz organa lokalne samouprave koji su bili u obavezi da ih dostave svim službenicima u organima lokalne samouprave, privrednim društvima i javnim ustanovama čije je osnivač Glavni grad, Prijestonica ili Opština kako bi se anonimno izjasnili o nacionalnoj pripadnosti;

- da je situacija izazvana globalnom pandemijom kovida-19 i mjerama donijetim za sprečavanje njenog širenja uzrokovala odlaganje prikupljanja, pa samim tim, i obradu potrebnih podataka za

sačinjavanje ove Informacije zbog čega je usvajanje iste predviđeno Programom rada Ministarstva pravde, ljudskih i manjinskih prava za 2021. godinu i

- da su se od 3.780 popunjenih upitnika u 224 organa koliko je obuhvaćeno Informacijom, zaposleni u nacionalnom smislu izjasnili kao: Crnogorac/Crnogorka 1.930 (51,1%), Srbin/Srpkinja 711 (18,8%), Musliman/Muslimanka 76 (2,0%), Bošnjak/Bošnjakinja 537 (14,2%), Albanac/Albanka 242 (6,4%), Rom/Romkinja 45 (1,2%), Egipćanin/Egipćanka 10 (0,3%), Hrvat/Hrvatica 31 (0,8%), Jugosloven/Jugoslovenka 6 (0,2%), Makedonac/Makedonka 4 (0,1%), Mađar/Mađarica 1, Rus/Ruskinja 1, Slovenac/Slovenka 1, nije se izjasnilo 72 (1,9 %), nema podataka 96 (2,5%), ostale nacije 13 (0,3 %) i regionalna pripadnost 4 (0,1%).

Povodom razmatranja Informacije o zastupljenosti manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u organima lokalne samouprave, privrednim društvima i javnim ustanovama čiji je osnivač Glavni grad, Prijestonica ili Opština, Odbor za ljudska prava i slobode je jednoglasno donio sledeći

ZAKLJUČAK

1. Odbor za ljudska prava i slobode pozdravlja povećanje učešća pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica na lokalnom nivou u odnosu na raniji period o čemu svjedoče podaci sadržani u Informaciji o zastupljenosti manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u organima lokalne samouprave, privrednim društvima i javnim ustanovama čiji je osnivač Glavni grad, Prijestonica ili Opština.
Međutim, Odbor smatra da u ovoj oblasti treba još mnogo djelovati kako bi se sprovelo sve ono što je definisano Ustavom Crne Gore i važećim zakonodavstvom kojim se reguliše pitanje zastupljenosti manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica.
S tim u vezi, Odbor ocjenjuje da je važno nastaviti i/ili unaprijediti sprovođenje dugoročnih aktivnosti u cilju školovanja i osposobljavanja određenog broja kadrova iz redova pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica, uz finansijsku podršku države.
2. Odbor za ljudska prava i slobode ocjenjuje da je djelotvorno učešće i zastupljenost pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u političkom i javnom životu Crne Gore jedan od najvažnijih segmenata unutrašnje integracije crnogorskog društva i da je za dosledno sprovođenje Ustavne i zakonskih garancija o srazmjernoj zastupljenosti manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica neophodan multidisciplinarn pristup i puna posvećenost svih relevantnih subjekata.
3. Odbor smatra poražavajućim podatke o izuzetno maloj zastupljenosti pripadnika romske populacije u organima lokalne samouprave i organima državne uprave i ocjenjuje da se mjere afirmativne akcije moraju primjenjivati sve dok se uzroci neravnopravnosti u društvu ne otklone.
U tom pogledu, posebno su značajne aktivnosti na obrazovanju pripadnika romske populacije što je ključni preduslov za stvaranje mogućnosti njihovog zapošljavanja u javnoj upravi.
4. Odbor podstiče starješine organa da prilikom izrade planova potrebnog broja zaposlenih i popune radnih mjesta, pored propisanih opštih i posebnih uslova za konkretno radno mjesto, vode računa o Ustavnim i zakonskim garancijama o srazmjernoj zastupljenosti manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u javnim službama, organima državne vlasti i lokalne uprave.

5. Imajući u vidu važnost sprovođenja Ustavne i zakonske garancije o srazmjernoj zastupljenosti manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u državnim organima i organima državne uprave, Odbor za ljudska prava i slobode će i ubuduće nastaviti da prati poštovanje ljudskih i manjinskih prava u Crnoj Gori, a u okviru toga i zastupljenost manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u državnim organima, organima državne uprave, organima lokalnih uprava, sudovima i Državnom tužilaštvu.
6. Odbor za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore će dostaviti Zaključak Kolegijumu predsjednika Skupštine Crne Gore, Zaštitniku ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Delegaciji Evropske unije u Crnoj Gori, Sistemu Ujedinjenih nacija u Crnoj Gori, Kancelariji za evropske integracije, NVO "Građanska alijansa", na upoznavanje i Ministarstvu pravde, ljudskih i manjinskih prava, na dalji postupak.

PREDSJEDNIK ODBORA

Jovan Jole Vučurović